

HỆ SINH THÁI KHỞI NGHIỆP HIỆN NAY, CÁC DOANH NGHIỆP THIẾU GÌ, CẦN GÌ?

HỒ VĂN CHIÊU; ThS. PHAN VĂN HUY

Trường Trung cấp Du lịch - Công nghệ số 9

1. Đặt vấn đề

Chúng ta được biết đến với cái tên Quốc gia Khởi nghiệp (câu chuyện về nền kinh tế thần kỳ của Israel; của tác giả Dan senor & Saul singger), Israel đã trở thành một trung tâm toàn cầu với tỷ lệ công ty khởi nghiệp bình quân đầu người cao nhất thế giới, trung bình có 01 công ty khởi nghiệp/2.000 dân. Nhưng ít ai biết rằng để có được sự phát triển như ngày nay, Israel đã trải qua nhiều thời kỳ để biến một mảnh đất khô cằn trở thành một trung tâm nông nghiệp trên thế giới, đặc biệt là phát triển và trở thành một quốc gia bậc nhất thế giới về sáng tạo công nghệ.

Ở nước ta hệ sinh thái khởi nghiệp là chủ đề mà được Chính phủ, các địa phương, các doanh nghiệp, xã hội rất quan tâm. Nhưng để tạo được hệ sinh thái khởi nghiệp chưa bao giờ là dễ dàng nếu chúng ta không nắm được một số yếu tố cơ bản. Thông qua bài viết, nhóm tác giả sẽ giúp chúng ta tìm hiểu rõ hơn hệ sinh thái khởi nghiệp cần những yếu tố gì để mang lại hiệu quả.

2. Hệ sinh thái khởi nghiệp là gì?

Một hệ sinh thái khởi nghiệp được hình thành bởi con người, startup trong các giai đoạn và các loại hình tổ chức khác nhau tại cùng một địa điểm (địa điểm vật lý hoặc địa điểm ảo), tương tác như một hệ thống để xây dựng nên những công ty khởi nghiệp. Các tổ chức này có thể được chia thành nhiều loại: các trường đại học, các tổ chức tài trợ, các tổ chức hỗ trợ (như vườn ươm, bộ máy gia tốc, không gian làm việc chung), các tổ chức nghiên cứu, các tổ chức cung cấp dịch vụ (như dịch vụ tài chính, pháp lý) và tập đoàn lớn. Các tổ chức khác nhau thường tập trung vào các phần khác nhau trong các giai đoạn phát triển

cụ thể của chức năng của hệ sinh thái và hệ sinh thái khởi nghiệp.

Hệ sinh thái khởi nghiệp là cách thức một quốc gia hay một thành phố thiết lập để thúc đẩy hoạt động khởi nghiệp tại địa phương, là tổng hợp các mối liên kết chính thức và phi chính thức giữa các chủ thể khởi nghiệp (tiềm năng hoặc hiện tại), tổ chức khởi nghiệp (công ty, nhà đầu tư mạo hiểm, nhà đầu tư thiên thần, hệ thống tài chính ngân hàng,...) và các cơ quan liên quan (trường đại học, trường dạy nghề, các cơ quan nhà nước, các quỹ đầu tư công,...) và tiến trình khởi nghiệp (tỷ lệ thành lập doanh nghiệp, số lượng doanh nghiệp có tỷ lệ tăng trưởng, số lượng các nhà khởi nghiệp, số lượng doanh nghiệp khởi nghiệp thất bại...) tác động trực tiếp đến môi trường khởi nghiệp tại địa phương.

3. Một số vấn đề về hệ sinh thái khởi nghiệp và các đề xuất

Hiện nay chúng ta có khoảng hơn 1.800 doanh nghiệp khởi nghiệp đổi mới sáng tạo (KNĐMST), hơn 20 quỹ đầu tư mạo hiểm có hoạt động đầu tư cho KNĐMST tại Việt Nam. Trên cả nước có khoảng 21 vườn ươm tạo và 7 tổ chức thúc đẩy kinh doanh cho khởi nghiệp. Ngoài ra, Quỹ tăng tốc khởi nghiệp Việt Nam (VIISA) đã ra mắt website và tuyển các doanh nghiệp khởi nghiệp công nghệ trong khu vực Đông Nam Á. Để các doanh nghiệp khởi nghiệp, khả năng mở rộng kinh doanh và phát triển bền vững trong tương lai. Qua bài viết này tác giả đề xuất một số vấn đề để cộng đồng khởi nghiệp có môi trường kinh doanh thuận lợi khi tham gia hoạt động kinh doanh trong thời điểm mô hình kinh tế hỗn hợp ở nước ta hiện nay.

Theo TS. Nguyễn Đình Cung, Viện trưởng CIEM, chuyên gia kinh tế, thành viên Tổ Tư

vấn kinh tế của Thủ tướng Chính phủ nhận định những nỗ lực trong việc tạo một môi trường khởi nghiệp thuận lợi là đáng ghi nhận, nhưng để đạt được mục tiêu một triệu doanh nghiệp hoạt động có hiệu quả năm 2020 thì còn nhiều việc cần làm. Vấn đề xây dựng, hoàn thiện thể chế, chính sách và tổ chức thực hiện thể chế cho chính sách về môi trường kinh doanh, tạo nền tảng cho khởi nghiệp phải được cải cách mạnh mẽ, thực chất hơn nữa theo thông lệ quốc tế.

Làm gì để xây dựng một hệ sinh thái khởi nghiệp? Và để cộng đồng doanh nghiệp khởi nghiệp phát triển, theo chúng tôi trước tiên cần thực hiện các vấn đề cơ bản sau:

Cần có những tố chất cần thiết của một doanh nhân? Những doanh nhân thành công là những người luôn tận tụy với hoạt động kinh doanh của mình. Các chuyên gia Canada đã tóm gọn những đặc trưng mà doanh nhân cần có bởi “mẫu người 4D” (4 tố chất bắt đầu bằng chữ D trong tiếng Anh), bao gồm Khát vọng (Desire), Động lực (Drive), Kỷ luật (Discipline) và Quyết tâm (Determination).

Khát vọng và động lực là điều kiện cần song chưa đủ để khởi nghiệp kinh doanh. Kỷ luật và quyết tâm là những yếu tố đảm bảo để các doanh nhân đi theo và phát triển các ý tưởng kinh doanh, bất luận quá trình này suôn sẻ hay phải đối mặt với nhiều thách thức trở ngại.

Kiến thức và kinh nghiệm cần thiết về kinh doanh. Nhiều người cố mở doanh nghiệp chạy theo phong trào “học mót, thấy họ làm thì mình cũng làm theo” trong khi còn thiếu những kiến thức, kinh nghiệm cơ bản. Đây là nguyên nhân chính làm nhiều doanh nghiệp “chết yểu, chết lâm sàng”.

Để mở khởi sự doanh nghiệp, chúng ta cần trang bị cho mình kiến thức về nhiều lĩnh vực kinh doanh khác nhau và phải có những kỹ năng nhất định hoặc nghiên cứu để tìm thuê những người đảm nhận các công việc mà chúng ta thấy thiếu và yếu kỹ năng.

Kỹ năng không thể thiếu đối với doanh nghiệp là việc quản lý nhân sự. Ngoài ra, cũng cần trang bị kiến thức về tài chính, nghiên cứu và phát triển sản phẩm, bán hàng và marketing.

Cần nhận dạng nghiên cứu phân tích thị trường? Đây là những cạm bẫy trên thương trường, năng lực cạnh tranh so với đối thủ? Chính sách bán hàng, khách hàng như thế nào? Điểm mạnh, điểm yếu, cơ hội và thách thức...?

Trước khi mở doanh nghiệp, chúng ta cần phải xác định rõ sẽ huy động vốn ở đâu. Đây là nhân tố quan trọng nhất trong kế hoạch kinh doanh của mỗi startup. Việc huy động đủ lượng vốn cần thiết để khởi nghiệp kinh doanh có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, bởi không có gì đảm bảo rằng kinh doanh sẽ đem lại ngay nguồn thu như dự kiến và không có gì đảm bảo rằng, doanh nghiệp sẽ mang lại tài chính để duy trì. Như vậy, vốn cần thiết không chỉ gồm vốn để mở doanh nghiệp mà còn để duy trì hoạt động của doanh nghiệp cho đến khi đem lại lợi nhuận.

Nhân tố gia đình cũng là mắt xích quan trọng nhất trong hệ thống hỗ trợ kinh doanh. Không phải ngẫu nhiên mà hầu hết các nhà kinh doanh thành đạt đều là những người đã xây dựng gia đình. Gia đình không chỉ là nguồn hỗ trợ về tài chính, mà còn là nguồn động viên về tinh thần cũng những nguồn ý tưởng, động lực và lời khuyên đáng quý đối với hoạt động kinh doanh. Cũng cần chú trọng thêm các đặc trưng dưới đây:

- Ý tưởng, phát minh và nghiên cứu.
- Môi trường vĩ mô, vi mô.
- Vai trò doanh nhân (năng lực, động cơ, thời cơ).
- Các nhà cố vấn khởi nghiệp.
- Các nhà tư vấn khởi nghiệp.
- Sự nỗ lực đổi mới sáng tạo, nâng cao tinh thần dám nghĩ dám làm, dám dẫn thân, dám chịu trách nhiệm, đam mê làm giàu, muốn làm chủ chứ không làm thuê... chấp nhận rủi ro, sự bình thản, tính độc lập, tinh thần lạc quan, ý chí đạt đến thành công, tính bền bỉ, kiên trì quyết tâm, mạo hiểm, linh hoạt, tự tin...
- Ý tưởng kinh doanh, và khả năng thực hiện những ý tưởng đó. Những doanh nhân thành công là những người có quyết tâm cao để vượt qua những trở ngại, thậm chí thành công từ thất bại.

Hiện nay Chính phủ đã ban hành Nghị

quyết số 35/NQ-CP ngày 16/5/2016 về hỗ trợ và phát triển doanh nghiệp đến năm 2020, đưa ra những nhóm giải pháp rất cụ thể về tạo dựng môi trường thuận lợi hỗ trợ doanh nghiệp KNĐMST, với mục tiêu có được ít nhất một triệu doanh nghiệp hoạt động có hiệu quả trong năm 2020. Chính phủ cũng cam kết mạnh mẽ là luôn đồng hành và phục vụ doanh nghiệp nói chung, cộng đồng startup nói riêng.

Chính phủ quan tâm hơn nữa cho các doanh nghiệp nhỏ và vừa và các nhà đầu tư nhằm xây dựng, hoàn thiện thể chế chính sách, pháp luật và tổ chức thực hiện thể chế chính sách về khởi nghiệp và hỗ trợ thị trường đầu ra cho doanh nghiệp. Cần có sự gắn kết giữa các thành phần của hệ sinh thái khởi nghiệp và thiếu kiến thức, kinh nghiệm, đầu tư cho khởi nghiệp. Chính phủ cần có sự quản lý thích hợp, đồng thời có ưu đãi với dòng tiền đối với nhà đầu tư. Cần có những giải pháp mới liên quan đến ba thứ: cấp phép nhanh, huy động nguồn vốn nhanh, và giải pháp liên quan tới thị trường xuất khẩu - bảo vệ thị trường, cạnh tranh trong nước trước những sản phẩm bên ngoài.

Phối hợp chặt chẽ giữa các trường đào tạo để nâng cao chất lượng các hoạt động như đào tạo giảng viên về doanh nghiệp xã hội, hội thảo khoa học về lồng ghép doanh nghiệp xã hội vào trường đại học, các trường dạy nghề, các trung tâm, các câu lạc bộ khởi nghiệp của tỉnh đoàn, huyện đoàn... về nội dung của tinh thần khởi nghiệp vì xã hội, doanh nghiệp xã hội.

Bên cạnh đó cần nâng cao chất lượng hoạt động tư vấn, năng lực cho khối doanh nghiệp xã hội thông qua việc khảo sát nhu cầu nâng cao năng lực của doanh nghiệp xã hội, tiến hành khóa đào tạo cho tư vấn viên, hướng dẫn viên cho doanh nghiệp xã hội, sau đó thực hiện hoạt động đào tạo lại và tư vấn trực tiếp cho các doanh nghiệp xã hội tham gia chương trình.

Để tạo hệ sinh thái khởi nghiệp và xây dựng cho mình thiên đường khởi nghiệp có hiệu quả, chúng ta cần nghiên cứu phân tích đánh giá nguồn nhân lực, kỹ năng, năng lực, kinh nghiệm, từ chính sách của Nhà nước, cơ hội, thời gian cũng là những thành phần cốt lõi

của một hệ sinh thái khởi nghiệp thông qua một loạt các cách tiếp cận - nghiên cứu giám sát cụ thể hệ sinh thái khởi nghiệp.

Như vậy, để hệ sinh thái khởi nghiệp thành công và mang lại hiệu quả cao ngoài các nhân tố được nêu trên thì chúng ta cần lưu ý các yếu tố khác như: năng lực, nhận thức tầm nhìn của lãnh đạo chính quyền, điều kiện tự nhiên, môi trường kinh doanh, điều kiện kinh tế, chính trị, giáo dục, văn hóa, xã hội... của từng vùng, địa phương.

4. Kết luận

Để tạo hệ sinh thái khởi nghiệp chúng ta cần hiểu rõ hơn và so sánh nhiều hệ sinh thái khởi nghiệp khác nhau và cung cấp thông tin giá trị về điểm mạnh và điểm yếu, cơ hội và thách thức của các hệ sinh thái khởi nghiệp. Sản phẩm của một hệ sinh thái khởi nghiệp mạnh chính là những thành công của startup. Khởi nghiệp không bao giờ là sự lựa chọn dễ dàng, nó không dành cho tất cả mọi người. Nhưng nếu chúng ta có đủ quyết tâm, bản lĩnh và lòng kiên trì, đủ dũng cảm để đối mặt với những chông gai thử thách có thể gặp phải trên con đường khởi nghiệp thì có lẽ đây chính là con đường phù hợp để chúng ta làm chủ, làm giàu. Khởi nghiệp vì địa phương, vì xã hội để phát triển kinh tế là một lựa chọn đúng, cần được khuyến khích để kinh tế và xã hội phát triển. Với nỗ lực của Chính phủ Việt Nam trong thời gian vừa qua, chúng tôi tin rằng các doanh nghiệp đã đang và sẽ tạo cho mình hệ sinh thái khởi nghiệp phát triển bền vững ■

Tài liệu tham khảo:

1. *Bí quyết kinh doanh của người Do Thái*, Biên dịch, Tri Thức Việt, Nxb Thanh Hóa, 2014.
2. *Dan senor & Saul Singger Quốc gia khởi nghiệp*. Nxb Thế giới, 2014.
3. Nguyễn Ngọc Huyền, *Giáo trình Khởi sự kinh doanh*, Nxb Đại học Kinh tế Quốc dân, 2012.
4. Phạm Xuân Viễn, Bàn về tạo dựng hệ sinh thái khởi nghiệp ở Việt Nam, *Tạp chí Tài chính*, số 653 (2), 2017.
5. <http://www.doanhnhansaigon.vn/khoi-nghiep/tao-he-sinh-thai-cho-khoi-nghiep/1101190/>.
6. <http://enternews.vn/quoc-gia-khoi-nghiep-con-duong-di-den-phon-vinh.html>.